

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 3 juni 1887, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat två inom nämnda Kammarer afgifna motioner om ändrad lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

I den ena af dessa motioner, n:o 40, föreslår herr *J. Nydahl* att Riksdagen ville för sin del besluta, att nämnda paragraf måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal, dock att vid beslut om utgifter, som skola utgå för längre tid än två år, äfvensom vid alla val, utom vid val af landstingsmän eller deras valmän, ej någon må utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en femtiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande.

I den andra af omförmälda motioner, n:o 72, upptager herr *M. Tysk* en af herr *A. Lilienberg* den 24 sistlidne januari inom Andra Kammaren väckt motion (1887 A: n:o 21), hvilken var af följande lydelse:

Genom flera, under de senare åren utkomna författningar har deltagandet i vissa allmänna besvär, som förut ålegat endast innehafvare af i mantal satt jord, blifvit utsträckt till alla, som erlägga kommunalutskylder, dock så, att för andra beskattningsföremål än fastighet deltages endast efter en fjerdedel af fyrktalet. Sådan är gällande lag-

stiftning i fråga om byggande af kyrka, prestgård och tingshus. Emellertid ändrades icke samtidigt kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 i fråga om rösträtten i kommunalstämma, utan kvarstår ännu oförändradt stadgandet i § 11, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal.

Då, efter hvad jag har mig bekant, detta vållat olika meningar, i det att en del ansett det vara tydligt, att röstvärdet skulle i dylika frågor som de ofvannämnda beräknas efter samma grund som deltagandet i sjelfva besväret, då deremot andra af lagens ordalydelse funnit sig förhindrade att biträda en sådan tolkning, får jag för att erhålla ett bestämdt förklarande i öfverensstämmelse med de allmänna grunderna för omförmälda kongl. förordning föreslå, att Riksdagen för sin del beslutar följande förändrade lydelse af ofvannämnda § 11: »Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i vissa allmänna besvär annan grund är bestämd, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, efter samma grund beräknas.»

Hvad först angår herr Nydahls motion, innefattar den ett ämne, hvaruti utskottet vid många föregående tillfällen haft att afgifva yttrande och jemväl framlagt förslag. Utskottet anser sig därför kunna, likasom vid de två senaste af nämnda tillfällen, hänvisa till följande, år 1885 afgifna utlåtande (n:o 26).

»I den föreliggande frågan hyser utskottet fortfarande samma åsigter, som äro uttalade i dess utlåtanden n:o 22 vid 1881 års riksdag, n:o 52 vid 1882 års riksdag samt n:o 28 vid 1884 års riksdag.

Utskottet erinrade då, huru som kommunallagarnes ändamål, enligt deras eget uttalande, vore, att kommuns medlemmar skulle ega att sjelfva efter de uti dessa lagar lemnade närmare bestämmelser vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, men huru som, på det att denna till grund för hela kommunallagstiftningen liggande tanke måtte i alla landtkommuner också blifva en verklighet, förändrade bestämmelser rörande röstvärdet emellertid vore erforderliga.

Beträffande röstvärdet innehölle förordningen om kommunalstyrelse på landet för det närvarande endast den regel, att röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal. Huru enkel och naturlig den sålunda gifna regeln än syntes, verkade den dock på olika orter efter olika för-

hållanden helt olika och icke alltid på det mest nöjaktiga sätt. Så innehade enligt statistiska centralbyråns berättelser rörande den kommunala rösträtten år 1871* uti 54 af rikets 2,354 landtkommuner en röstegande öfver hälften af hela fyrktalet, högsta fyrktalet på en person utgjorde uti 360 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, uti 1,026 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$, allt af hela fyrktalet; och hvad beträffade antalet personer, som innehade visst fyrktal öfver $\frac{1}{10}$ af kommunens, innehade 54 öfver hälften, 378 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, 1,697 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$, om hvilka förhållanden närmare upplysningar kunde inhemtas af den tabell, som finnes bifogad lagutskottets utlåtande n:o 35 vid 1878 års riksdag. Förhållandena torde under tiden sedan dess icke, åtminstone proportionsvis mellan olika grupper af röstegande, hafva undergått någon väsentlig förändring.

Det vore uppenbart, att någon kommunal själfstyrelse icke alls förefunnes inom de 54 kommuner, hvarest en enda person ensam kunde utöfva kommunens beslutanderätt, d. v. s. efter behag, blott laga former iakttoges, beskatta öfriga kommunalmedlemmar och utse desse att såsom kommunala förtroendemän värda angelägenheter, som hufvudsakligen vore hans egna, under det han själf kunde undandraga sig hvarje personligt kommunalt uppdrag. Att i en stor mängd andra kommuner själfstyrelsen vore i större eller mindre grad kringskuren, visade de anförda statistiska uppgifterna.

Man borde ock kunna antaga, att, derest, vid utarbetandet af 1862 års kommunalförordning för landet, de statistiska uppgifter rörande förhållandena i landtkommunerna, en senare tid lemnat, funnits att tillgå, någon begränsning uppåt uti rösträtten ock blifvit stadgad. Att upphäfva en kommunalmedlems obegränsade rätt att för alla öfriga medlemmar af kommunen ensam besluta vore endast en gärd af rättvisa samt ett vilkor för tillämpningen af begreppet kommunal själfstyrelse; och för en lindrig begränsning af de högsta röstetalen äfven i öfrigt syntes billighetsskäl tala. Hvad beträffade siffran för det relativa röstmaximum, som lämpligen borde bestämmas, syntes af de tabeller, som blifvit af särskilda ledamöter inom utskottet utarbetade och utlåtandet bifogade, framgå, att genom bestämmande af detta maximum till en tiondel af kommunens hela röstetal de öfverklagade missförhållandena kunde i allmänhet afhjelpas.

De skäl, på hvilka utskottet sålunda förut grundat sitt tillstyrkande af en begränsning i den kommunala rösträtten på landet, synas utskottet

* Några färskare statistiska uppgifter i ämnet föreligga icke.

fortfarande ega giltighet. Utskottet vill nu ytterligare, i likhet med hvad utskottet gjorde vid 1882 och 1884 års riksdagar, erinra, att, då ledamöter i bevillningsberedningarne och i taxeringsnämnderna omedelbart, samt ledamöter i pröfningsnämnderna medelbart, utses å kommunalstämma, i sådana kommuner, der beslutanderätten utöfvas af en enda eller några få personer, dessa kunna erhålla ett i utskottets tanke obehörigt inflytande äfven å beskattningen. Vidare torde i allmänhet de olägenheter, till hvilkas afhjelpande den nämnda begränsningen i röst-rätten ansetts nödig, på senaste åren hafva oftare än förut framträdt, i det att nu mera flerstädes å landsbygden bildas stora bolag för industrial rörelse, hvarigenom det lätteligen kan inträffa, att en enda person inom kommunen kan, såsom representant för bolaget, erhålla ett röstetal, hvars storlek tillåter honom att blifva den allena beslutande i kommunens angelägenheter eller åtminstone derå utöfva ett allt för stort inflytande.

Såsom en omständighet, hvilken i viss mån tjänar till stöd för utskottets mening, vill utskottet meddela, att uti *Finland*, hvars samhällsförhållanden i flera afseenden, och särskildt rörande kommunalväsendet, ega likhet med dem, som förekomma i vårt land, på grund af förordningen angående kommunalförvaltningen på landet den 6 februari 1865, ett relativt maximum af en sjettedel af de vid stämman närvarandes sammanlagda röstbelopp är stadgad i fråga om rösträtts utöfvande vare sig för egen del eller å annans vägnar.»

Vid samtliga de tillfällen, då utskottets ofvan omförmälda förslag förevarit till behandling i kamrarne, har detsamma godkänts af Andra Kammaren, men fallit i den Första. Af den diskussion, som särskildt vid sistlidna års riksdag fördes inom Första Kammaren, har utskottet trott sig kunna draga den slutsats, att nämnda kammares obenägenhet mot en förändring i den nu ifrågasatta rigtningen hufvudsakligen haft sin grund i farhågan för det inflytande en sådan ändring, tillämpad vid val af landstingsmän och deras valmän, skulle kunna utöfva på kammarens egen sammansättning och politiska karakter. Ehuru utskottet för sin del icke hyser någon sådan farhåga, har dock utskottet, för att om möjligt undanrödja ett af hindren mot en reform, hvars behöflighet under de 25 år, som förflutit sedan kommunalförfattningarnes utfärdande, allt tydligare blifvit ådagalagd, i sitt förra förslag gjort den ändring, att vid val af landstingsmän och deras valmän rösträtt må utöfvas efter

samma grunder, som nu gälla. I sammanhang härmed och till förekommande af en eljest möjligen uppkommande tvetydighet i redaktionen har utskottet uteslutit det i utskottets äldre förslag och jemväl i herr Nydahls motion förekommande tillägget: »eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande». Detta har utskottet så mycket hellre ansett sig kunna göra, som ifrågavarande tillägg icke kan vara af någon allmänare praktisk betydelse.

Beträffande det af herr Tysk framlagda förslaget, finner utskottet de af herr Lilienberg i hans ofvan anförda motion åberopade förhållanden innefatta tillfyllestgörande skäl för detsammas godkännande. Dock har utskottet ansett förslagets redaktion böra undergå någon jemkning i ändamål att förekomma den tydning, att härigenom skulle ske ändring af föreskriften i § 10 af ifrågavarande förordning.

Följaktligen får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville, med anledning af förevarande två motioner, för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda § lyder i kongl. kungörelsen den 8 september 1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna paragraf lyder i kongl. kungörelsen den 17 mars 1882, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande,

finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. Ej må någon, utom vid val af landstingsmän eller valmän för desses väljande, utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråketal, skall det bortfalla.

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommuns röstlängd. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund i följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förvaras.

Stockholm den 3 juni 1887.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer

af herrar *Bergström, V. N. Ekenman, Fröberg, G. H. Stråle* och *Nordenfelt*, hvilka väl, lika med utskottets flertal, tillstyrkt bifall till herr Tysks motion, men deremot ansett herr Nydahls förslag icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda samt förty föreslagit:

dels följande förändrade lydelse af 11 § i kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862:

»Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden»;

dels ock sådan ändring af 59 § i nämnda förordning, som utskottets betänkande utvisar.

Herrar *Lundeberg* och *Sjöcrona* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Formulär Litt. A.**Fyrkantslängd för**

Personer	Fastigheter
Prosten N. N. Landbonden Sven Persson Lagmannen N. N. Kronofogden N. N. Majoren N. N. Anders Svensson Gästgifvaren N. N. Skomakaren N. N. i Vantinge... Torparen Carl Nilsson i Vik ... Carl Svensson, fjerdingsman Landtbrukaren N. N. o. s. v.	Skrintorp N:o 2, stom $\frac{1}{2}$ mantal, Kyrktomt N:o 1, skatte, 1 mantal Lungnås N:o 1, pastorsboställe, 1 mantal Normlösa, N:o 1, häradshöfdingeboställe, 2 mantal Skrintorp, kronofogdeboställe, $1\frac{1}{2}$ mantal Glittringe säteri, 11 mantal, Rofvestad $2\frac{1}{3}$ mantal, Ys qvarn Berga, 1 mantal, Rofvestad $\frac{1}{3}$ mantal, Brunby utjord Vantinge gästgifvaregård, 1 mantal Vantinge backstuga Torpet Lugnet Brunby, N:o 3, $\frac{1}{48}$ mantal, krono Mora kungsladugård, 1 mantal Summa

Nordbo den 2 December 188...

På kommunalnämndens vägnar:

N. N.
Ordförande.

An m. För sådan jordbruksfastighet, för hvilken bevilning ej utgår, uppföres dock i vederbörlig kolumn det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, emot sådan bevilning svarar.

Nordbo socken år 188...

Bevilling enligt art. II bevillningsstadgan								Påfördt fyrktal					Anmärkingar.
för i mantal satt jord		för jordbruksfastighet utan mantal		för annan fastighet		för alla öfriga beskattningsföremål		för i mantal satt jord	för jordbruksfastighet utan mantal	för annan fastighet	för alla öfriga beskattningsföremål	Summa	
Kr.	öre	Kr.	öre	Kr.	öre	Kr.	öre						
13	50	—	—	—	—	16	—	270	—	—	160	430	
9	60	—	—	—	—	—	—	192	—	—	—	192	i konkurstillstånd.
13	—	—	—	—	—	26	50	260	—	—	265	525	
10	30	—	—	—	—	12	50	206	—	—	125	331	
481	50	—	—	22	—	80	—	9,630	—	220	800	10,650	
12	—	1	60	—	—	—	—	240	32	—	—	272	
11	—	—	—	—	—	23	—	220	—	—	230	450	
—	—	—	—	80	—	1	—	—	—	8	10	18	oguldna kommunalutskylder.
—	—	—	15	—	—	—	—	—	3	—	—	3	
—	11	—	—	—	—	—	18	3	—	—	2	5	
9	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—	—	180	taxeringsvärde 30,000 kronor.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Att förestående fyrktalslängd blifvit i kommunalstämma denna dag granskad och godkänd, betygas Nordbo i sockenstugan den 21 december 188...

N. N.

Stämmans ordförande.

N. N.

N. N.